

קובץ לש"פ בהר ה'תשפ"ב

מאמר שיר המעלות לדוד, ל"ג בעומר ה'תשכ"ב
לקוטי שיחות חלק ל"ז בהר
אגרת קודש ר"ח אייר ה'תשמ"ג (הוראה מרשב"י)

מלוקט ויו"ל ע"י
פאריז - צרפת   **בית ליובאוויטש**
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

בס"ד. ל"ג בעומר ה'תשכ"ב

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, ומדייק כ"ק מו"ח אדמור"ר במאמרו ד"ה זה², הרי שבת אחים הוא שיושבים יחד באחוה ובאהבה, ומה מוסיף גם יחד. ומבאר, דאחים הם הנשמות דדכר ונוקבא השייכים זל"ז³ (חתן וכלה), ושבת אחים הוא הקירוב וההתקשרות שלהם בקישורי תנאים, וזהו הכנה להנשואין, שאז נעשה (גם) יחד, נוסף על התקשרות גם יחד.

וממשיך בהמאמר, דאיתא בזהר⁴ שבת אחים גם יחד, קוב"ה וכנסת ישראל, גם לרבנות ישראל דלתתא. ויש לומר, שהשייכות דהפירוש שאחים הם חתן וכלה עם מאמר הזהר דקאי על קוב"ה וכנס"י, הוא, כי חתן וכלה שלמטה משתלשלים מחתן וכלה שלמעלה⁵, הקב"ה וכנסת ישראל⁶, ולכן מביא בהמאמר מ"ש בזהר (שבת) אחים הם הקב"ה וכנס"י, כי זהו היסוד להפירוש שאחים הם חתן וכלה.

ולכאורה⁷ יש להוסיף, דהביאור שבהמאמר (בשני הענינים דשבת אחים וגם יחד) הוא גם להפירוש⁸ שאחים קאי על בני ישראל, שבהאהבה והאחוה שלהם שתי מדריגות בכללות. התקשרות (כדוגמת קישורי תנאים), ועי"ז באים אח"כ להתאחדות. ועפ"ז יש לומר, דזה שמביא בהמאמר פירוש הזהר דשבת אחים גם יחד קאי על היחוד דקוב"ה וכנס"י, הוא, כי בכדי שהאהבה והאחוה דישראל תהי' באופן ייחוד (דוגמת היחוד דנשואין), הוא⁹ ע"י גילוי היחוד דישראל עם קוב"ה¹⁰. ועפ"ז יש לבאר גם מה שהכתוב¹¹ ממשיך (דשבת אחים גם יחד הוא) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו, כי בכדי שהיחוד דקוב"ה וישראל

---

(1) תהלים קלג, א.

(2) דל"ג בעומר תרצ"ב, בתנאים של בתו הרבנית וכו' מרת שיינא עם בעלה הרה"ח וכו' ר' מנחם

מענדל הכהן הארענשטיין הי"ד.

(3) ראה בארוכה מאמרי אדמור"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרצו ואילך.

(4) ח"ג ז, ב.

(5) ראה ד"ה אשר ברא ה'תשל"ט ס"ב (לעיל ע' עט), ובהנסמן שם הערה 9.

(6) וראה בד"ה זה תרצ"ב הנ"ל, שבהקב"ה וכנס"י ישנם הענינים דקישורי תנאים וחתונה, דבחה"ש הוא חתונה דהקב"ה וישראל כמרוזל (תענית כו, ב – במשנה) ביום חתונתו זה מתן תורה ובל"ג בעומר הוא הקישורי תנאים, ומאז עד חגה"ש הם מועדי שילוח סבלונות מהחתן לכלה".

(7) ד"לכאורה" הוא גם בענין דהוא למסקנא (ראה שד"ח כללי הפוסקים סט"ז אות ח).

(8) מפרשים לתהלים שם. וראה זח"ג נט, ב – הובא לקמן ס"ז.

(9) ראה תניא פרק לב.

(10) ועפ"ז יומתק מה שמדייק בהמאמר מ"ש בזהר, גם לרבנות ישראל דלתתא".

(11) תהלים שם, ב.

יפעול בישראל אהבה ואחזה אמיתית עד באופן דיחד, הוא ע"י ירידת והמשכת שמן הטוב, כדלקמן (סעיף ח).

ב) ויובן זה בהקדים דאיתא בזהר¹² זמנא חדא הוה צריכא עלמא למיטרא, אתו לקמי' דרשב"י, וע"י שאמר דרוש בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד ירד מטר. וידוע הדיוק בזה¹³, הרי מצינו שבכדי לפעול ירידת גשמים היו מוסיפים שש ברכות בשמור¹⁴ וגוזרים י"ג תעניות¹⁵, וחוני המעגל עג עוגה ועמד בתוכה והתפלל¹⁶, ורשב"י פעל זה ע"י אמירת דרוש בלי יגיעה כלל.

ונקודת הביאור בזה (כמובן מהדרושים), דזה שצריך להשתדלות מיוחדת לפעול ירידת גשמים הוא בתפלה. דכיון שתפלה היא מלמטה למעלה, לכן בכדי שהעבודה (תפלה) דהתחוננים תעורר ותמשיך גשמים (דשרש הגשמים הוא למעלה מהשתלשלות¹⁷) צריכה להיות השתדלות מיוחדת. ורשב"י המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה, דתורה היא מלמעלה למטה, ולכן לא הי' צריך לעבודה וליגיעה.

והטעם על זה שרשב"י דוקא המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה, הוא, כי ירידת גשמים (לאחרי שהי' תחלה עצירת גשמים) הוא שינוי בהעולם, דזה שנעשה שינוי בעולם הוא (בדרך כלל) ע"י תפלה, כמבואר בתניא¹⁸. אלא שברשב"י, גם בעסק התורה שלו היתה (גם) המעלה דתפלה, ולכן המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה.

ג) והענין הוא, דהחילוק בין תורה ותפלה הוא ע"ד החילוק בין ברכה ותפלה¹⁹. דתפלה היא מלמטה למעלה (כנ"ל), שהמתפלל הוא למטה ומבקש שישפיעו לו מלמעלה, וברכה היא מלמעלה למטה, שהמברך [זה שיש לו כח לברך, וע"ד אברהם אבינו שאמר לו הקב"ה הברכות נתונות לך²⁰] הוא למעלה מהשורש

---

(12) ח"ג נט, ריש ע"ב.

(13) ד"ה זח"ג כו' דעלמא הוה צריך למיטרא באוה"ת ויקרא (הוספות) ע' רנד ואילך [נדפס גם בכיאורי זוהר להצ"צ כרך ב אחרי ע' תחקא ואילך]. ד"ה בזהר פ' אחרי כו' זימנא חדא תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רסז ואילך). סה"מ עטר"ת ס"ע קל ואילך. תרפ"ז ע' צא.

(14) משנה תענית טו, א. רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ז. שם פ"ד ה"ז ואילך. טושר"ע או"ח הל' תענית סתקע"ה.

(15) משנה שם יב, ב. רמב"ם שם פ"ג ה"ב ואילך. טושר"ע שם.

(16) תענית כג, א.

(17) ראה תענית (ב, א) דגשמים לא נמסרו ביד שליח. וראה סה"מ תרמ"ד ע' קנה.

(18) קו"א רד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, א).

(19) בהבא לקמן ראה בהמצויין בהערה 13. וראה גם לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנסמן שם.

(20) במדב"ר פ"א, ב (כסופה).

שממנו נמשכת הברכה וממשיך אותה מלמעלה למטה. וזהו שברכה היא בדרך ציווי, כי המברך הוא למעלה מהשורש שמשם נמשכת הברכה ולכן בכחו לצוות.

והנה המעלה דברכה לגבי תפלה היא בנוגע להאדם המברך והמתפלל, אבל בנוגע להמשכה עצמה, ההמשכה שע"י תפלה היא נעלית יותר. דענין הברכה הוא להמשיך מה שכבר נמצא בהמקור ולא דבר חדש, וענין התפלה הוא בקשה מהקב"ה שגם באם לא ישנה ח"ו ההשפעה גם בהמקור, ולא עוד אלא שנגזר עליו שיהי' חולה ח"ו וכיו"ב, מ"מ, תומשך לו השפעה חדשה מאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות. דזהו שאומרים בכמה תפלות יהי רצון, דפירוש יהי רצון הוא שיהי' רצון חדש. והטעם על זה שהמשכת אור חדש הוא ע"י התפלה דוקא, כי למעשה ידיך תכסוף²¹, ולכן, ע"י התפלה, עבודת המטה, מגיעים לאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות.

ד) והנה ענין זה שבתפלה (שעל ידה נמשכת השפעה חדשה) הוא בכללות גם בתורה. דזה שע"י הפסק דין שבתורה נעשה שינוי בעולם²² [שנעשה דבר חדש שלא הי' גם בשרש ומקור העולם], הוא, כי התורה היא למעלה משרש העולם (כי התורה היא חכמתו ית' שלמעלה מהחכמה דמעשה בראשית), ולכן, ע"י הפס"ד דתורה נעשה שינוי וחיידוש בעולם. ונמצא, שבתורה ישנם ב' המעלות, המעלה דתפלה – המשכת ענין חדש, והמעלה דברכה²³. דהשינוי והחיידוש שנעשה בעולם ע"י הפס"ד דהת"ח העוסק בתורה הוא (לא בדרך בקשה כבתפלה, אלא) בדרך ממילא. וכידוע²⁴ בענין מאן מלכי רבנן²⁵, דלהיות שלימוד התורה שלהם הוא בביטול, הרי הפסקי דינים שלהם הוא שהמלך עצמו (מלך מלכי המלכים הקב"ה) גוזר ואומר את הפסק דין, וכיון שזהו גזירת המלך, נעשה כן ממילא. ועד"ז הוא בנוגע להמופתים שעשו התנאים ואמוראים ע"י עסק התורה שלהם²⁶, כמו רפב"י שאמר גינאי נהרא חלוק לי מימדי²⁷, שישנם בזה שתי המעלות. שינוי וחיידוש בהנהר (שאינו גם בשרשו ומקורו²⁸) – המעלה דתפלה, ושהשינוי בהנהר נעשה ע"י הציווי של רפב"י – המעלה דברכה.

(21) איוב יד, טו.

(22) כידוע הראי' לזה מירושלמי (נדרים פ"י סוף ה"ח. ועוד. הובא בשו"ע אדה"ז הל' נדה סקפ"ט סכ"ג), דכאשר ב"ד מעברין את השנה – בתוליי חוזרין.

(23) כ"מ באוה"ת ויקרא ובסה"מ תרכ"ז שבהערה 13. וראה גם סה"מ תרכ"ט ע' ג, שבברכת כהנים ישנם ב' המעלות (דברכה ותפלה), ובהמשך הענין שם בנוגע לתורה.

(24) תו"א וישב כו, ב. וראה אוה"ת ויקרא שם (ע' רנו). סה"מ תרכ"ז שם (ע' רעא).

(25) כ"ה בתו"א שם (ובכ"מ), ע"פ גיטין סב, א.

(26) לקו"ת תזריע כב, ג. סה"מ היש"ת ע' 116.

(27) חולין ז, א.

(28) ראה לקו"ת שם כג, א, דזה שע"י התורה פעל חלוקת הנהר הוא לפי שהגילוי שנמשך ע"י התורה

הוא מלמעלה מהשתלשלות.

ה) אלא שאעפ"כ מעלה בתפלה לגבי תורה, כי תורה היא חכמה, וחכמה גם החכמה דתורה שלמעלה מהחכמה דמעשה בראשית) היא באין ערוך לגבי אוא"ס, וע"י התפלה ממשיכים רצון חדש מאוא"ס שלמעלה גם מהחכמה דתורה²⁹. ועפ"י יש לומר, דהחידוש בזה שרשב"י המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה לגבי המופתים העצומים³⁰ שעשו כמה תנאים ואמוראים ע"י עסק התורה שלהם, הוא שהשינוי בעולם שעשו כל התנאים והאמוראים הוא ע"י שהמשיכו וגילו שכן הוא ע"פ חכמת התורה³¹, והחידוש דירידת מטר ע"י שרשב"י אמר דרוש בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, הוא, דהגם שהדרוש שאמר שייך רק לענין המטר³² בכלל אבל לא הי' בו רמז שהעולם הי' ראוי אז למטר, ונמצא שגם ע"פ חכמת התורה (שלמעלה משרש העולם) לא הי' העולם ראוי למטר, וזה שירד אז מטר ע"י אמירת הדרוש הוא לפי שע"י אמירת הדרוש המשיך מאוא"ס שלמעלה מהחכמה דתורה, בדוגמת ההמשכה שע"י תפלה.

ויש לומר, דזה שע"י אמירת תורה דהרשב"י נמשך מאוא"ס שלמעלה מהחכמה דתורה, הוא, כי בפנימיות התורה מאיר בגילוי אוא"ס³³, ולהיות שרשב"י הי' מקור פנימיות התורה [וגם בלימוד הנגלה שלו האיר הפנימיות³⁴], לכן ע"י אמירת תורה שלו המשיך בגילוי אוא"ס שלמעלה מהתורה.

ו) והנה זה שבכדי לפעול שינוי בהנבראים הוא (בדרך כלל) ע"י תפלה (כמובא לעיל סעיף ב מתניא), הוא מצד שני טעמים. דזה שנעשה שינוי בהנבראים הוא ע"י המשכת אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, והמשכה זו היא ע"י העלאת מ"ן דתפלה (כנ"ל סוף סעיף ג), וגם כי בכדי שיהי' שינוי בהנבראים שלמטה ע"י האור שלמעלה מהשתלשלות שנמשך בהם צריכים הם להיות כלים להאור, וע"י העלאת

29) ראה אוה"ת נשא ע' ערה, דההמשכה שע"י תורה, גם במי שתורתו אומנתו, היא מבחינת חכמה, וע"י התפלה, ממשיך יהי רצון שלמעלה מהחכמה, ולכן אף שע"פ החכמה אין יסורים בלא עון עכ"ז ע"י הרצון נמשך המחילה".

30) כ"ה הלשון בלקו"ת שבהערה 26.

31) להעיר מתורת ה"מ (לקו"א נו, ד. או"ת ר"פ בשלח לא, ג) דזה שהקב"ה גזור וצדיק מבטל (מו"ק טז, ב. ושי"ג) הוא, כמשל אב שאומר חידוש בתורה והבן מגודל חריפותו ופלפולו סותר את דבריו – דמזה מובן, שזה שצדיק מבטל הוא מפני שמגלה (ע"ד נצחוני בני נצחוני כ"מ נט, ב) שכ"ה ע"פ חכמת התורה. ובהמשך הענין שם, דזה שאמר רפכ"י אם אין אתה חולק מימך גזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם (חולין שם) הוא (לא גזירה בעלמא אלא) הסברה. עיי"ש.

32) ראה אוה"ת ויקרא שם (ע' רנד. רנו). סה"מ תרכ"ז שם (ע' רעג).

33) ראה המשך תעריב ח"ב פשס"ד (ע' תשמז).

34) המשך תעריב שם. וראה גם המשך תרס"ז ע' מה. שם ע' שו. ובכ"מ. וראה ד"ה פתח ר"ש

ה'תשל"ד ס"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנו). שע"י הגילוי דפנימיות התורה הגיע רשב"י להקשר דישאל וקוב"ה שלא ע"י אמצעות התורה.

מ"ן מלמטה נעשה המטה כלי להאור³⁵. ועפ"ז צריך לומר, דזה שרשב"י המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה הוא מפני שבאמירת תורה שלו היו שני הענינים, המשכת אור"ס שלמעלה מהשתלשלות, וגם הזיכוך דהמטה³⁶ (כדלקמן).

ויש לומר, דזהו גם מה דאיתא בזהר שהשפעה שהמשיך רשב"י ע"י אמירת תורה היתה ירידת גשמים, כי בזה מודגש דזה שבתורתו של רשב"י היתה גם המעלה דתפלה הוא לא רק המעלה דהמשכה מלמעלה מהשתלשלות אלא גם המעלה דזיכוך המטה. והענין הוא, דזה שהשפעת הגשמים באה ע"י אתערותא דלתתא שייך להגשם עצמו. דכמו שבגשמיות הגשם בא מהעננים שנעשים מלחות הארץ, ואד יעלה מן הארץ והשקה את פני האדמה³⁷, כמו"כ הוא ברוחניות, דגשם הוא ענין שנעשה³⁸ (נמשך) ע"י אתערותא דלתתא³⁹. וכיון שענין הגשם הוא המשכה שע"י אתערותא דלתתא, מובן, דזה שע"י אמירת תורה דרשב"י ירד גשם, הוא, מפני שבתורתו של רשב"י ישנה נוסף על המעלה הבאה ע"י אתערותא דלתתא (המשכה מלמעלה מהשתלשלות) גם המעלה דאתערותא דלתתא עצמה, זיכוך המטה.

ויש לומר הביאור בזה, דזה שתורה [המשכה מלמעלה] ותפלה [עבודת האדם] הם שני ענינים [ובכל אחד מהם יש מעלה] הוא בדרגת הנשמות כמו שנעשות מציאות, אבל מצד שרש הנשמות כמו שמושרשות בהעצמות אין לחלק בין המשכה מלמעלה ובין עבודת האדם⁴⁰, דישראל וקוב"ה כולא חד⁴¹. דגילוי ענין זה (שישראל וקוב"ה הם חד ממש) הוא בפנימיות התורה, תורתו של רשב"י, ולכן בתורתו של רשב"י יש גם ענין התפלה (זיכוך המטה).

(ז) **ויש** לומר, דזה שאמירת התורה דרשב"י היתה בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד הוא מצד שני ענינים. לפי שזה שייך לירידת גשמים

35) כ"ה להדיא בסה"מ עטר"ת שם (ע' קלו). וראה עד"ז סה"מ תרע"ח ס"ע תב.

ולעיר שעפ"ז יומתק הלשון בתניא (קור"א קנה, סע"א) „כדי להמשיך אור א"ס ב"ה למטה א"א בלי העלאת מ"ן מלמטה דוקא" – דלכאורה, זה שצריך להעלות מ"ן „כדי להמשיך אור א"ס ב"ה" הוא מצד המשכה עצמה [דהמשכת אור שלמעלה מהשתלשלות הוא ע"י העלאת מ"ן שלמטה דוקא], וההוספה „להמשיך אור א"ס ב"ה למטה", יש לומר, שבתב"ב „למטה" מרמו הטעם שבסה"מ עטר"ת שם.

36) ראה עד"ז סה"מ תרע"ח שם (ריש ע' תב).

37) בראשית ב, ו.

38) להעיר מפרש"י עה"פ שם, ה „לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה כו' וכשבא אדם כו' התפלל עליהם וירדו".

ולעיר מרמב"ם הל' תעניות ספ"ג, „שאינן גוזרין על הציבור תענית כו' אלא בא"י בלבד ובגלל המטר". ובמגיד משנה שם „שבשאר הצרות אפילו בא"י אין להם חומר זה". ואולי י"ל כי בשאר הענינים – עבודת המטה (תענית וכו"ב) היא רק בשביל השפעתם, ובמטר הוא בשביל המציאות שלו.

39) המשך וככה תרל"ז פס"ו, עיי"ש בארוכה.

40) ראה עד"ז סה"מ מלוקט ח"ג ע' צג ואילך.

41) ראה זח"ג עג, א.

(כנ"ל סעיף ה), וגם לפי שזה שפעל ירידת גשמים (שענינם הוא אתערותא דלתתא, עבודת האדם) ע"י אמירת תורה (המשכה מלמעלה, תורתו של הקב"ה), הוא לפי שישראל וקוב"ה כולא חד, ולכן אמירת התורה שלו היתה עה"פ שבת אחים גם יחד שקאי על היחוד דקוב"ה וישראל (כמובא לעיל בתחלת המאמר). ויש להוסיף, דזהו גם מה שבדרוש שלו (שעל ידו פעל ירידת גשמים) מדובר בענין אהבת ישראל, שגם אלה שבתחלה היו מגיחי קרבא דבעו לקטלא דא לדא, לבתר אתהדרו ברחימותא דאחיה, כי ע"י האהבה והאחדות דישראל מתגלה האהבה והאחדות דישראל והקב"ה. דע"י שבת אחים (האהבה והאחיה דישראל) נמשך להיות גם יחד, גם לאכללא עמהון שכנתא.

ח) וזהו כשמן הטוב גו', שמן הוא חכמה, תורה, ושמן הטוב הוא פנימיות התורה.⁴² ויש לקשר זה עם מ"ש במפרשי הזהר⁴³, דשמן הטוב הוא הארת יסוד דעתיק, כי גליא דתורה שייך לאריך ופנימיות התורה לעתיק. וזהו שבת אחים גם יחד כשמן הטוב גו', שבכדי להיות שבת אחים הוא ע"י לימוד פנימיות התורה. וממשיך בכתוב יורד על הזקן זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו, שהם שתי ירידות. זקן הוא הבנת והשגת התורה, זקן שקנה חכמה⁴⁴, ומדותיו הם לבושי המצוות⁴⁵. שהלימוד דפנימיות התורה צריך לחדור (דורכנעמען) כל הכחות שלו, הן ההבנה וההשגה והן המעשה בפועל. ועי"ז נעשה שבת אחים גם יחד, שהאהבת ישראל שלו היא באופן דשבת אחים (התקשרות, דוגמת קישורי תנאים) ויתירה מזו באופן דגם יחד (יחוד דנשואין), ועי"ז קוב"ה אצית למילוליהו ונעשים כלים לקבל ההשפעה מאוא"ס שאין בו הגבלות, גם לא ההגבלה דחכמת התורה, שהקב"ה עצמו משפיע לכאו"א מישראל רב טוב בטוב הנראה והנגלה, בבני חיי ומזוני רויחא.

(42) ראה גם ד"ה כשמן הטוב תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רצ) דשמן הטוב הוא פנימיות ח"ס כו' טעמי תורה שיתגלו לעתיד.

(43) הובא באוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ ע' תקה.

(44) ראה קידושין לב, ב.

(45) אוה"ת שם. סה"מ תרע"ח שם.

בהר

בהלכה הקודמת, בדין „יכול הרב לומר לעבדו כנעני עשה עמי ואיני זנך”, ד„עבדים שהכניסה לו אשתו כתורת נכסי מלוג חייב כמזונותיהן, דעל מנת כן הכניס אותם, שאם לא יזון אותם ימותו ויברחו והרי אינו חייב באחריות תן”, שמזה מובן איך השכל הישר מחייב הנהגה של רחמנות כלפי העבד, כי אם יתנהג באכזריות יש חשש שיחלה העבד או יברח וכיו”ב.

אלא שעפ”י צריך ביאור לאיך גיטא – דכיון שגם ע”פ „דרכי חכמה” אין לה התנהג עם עבד כנעני באכזריות, למה תלה הרמב”ם ענין זה ב”מדת חסידות”, היינו שהנהגה זו תלוי במדת חסד ורחמנות של האדון, דהרי גם מי שאינו רחמן אלא הוא חכם ופיקח יתנהג ככה מצד „דרכי חכמה”, כדי שלא להפסיד את ממונו, כנ”ל?

[ואף שי”ל שכוונת הרמב”ם בלשון „מדת חסידות” היא שזוהי הנהגה לפנים משורת הדין (כיון שמצד הדין מותר לעבוד עמו בפרך) – מ”מ, ובפרט מה אריכות בהמשך ההלכה ע”ד מדת הרחמים שבזרעו של אברהם אבינו ש”רחמנים הם על הכל” (כדלקמן ס”ג) מובן, שכוונת הרמב”ם בלשון „מדת חסידות” כאן היא גם להנהגה באופן של חסד ורחמים (מרוכים)].

6) להעיר מירושלמי ב”ק שם „הכא במידח רחמים”. ובפני משה שם: במדת הרחמים עשה ובדרך חסד.

א. כ’ הרמב”ם בסוף הל’ עבדים (וסיום ספר קנין): „מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך, ואע”פ שהדין כך מדת חסידות ודרכי חכמה שיהי אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימיין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן, הרי הוא אומר: כעיני עבדים אל-יד אדוניהם כעיני שפחה אל-יד גבירתה, וכן לא יבזהו ביד ולא בדברים כו’ ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו כו’” (ובסיום ההלכה מאריך הרמב”ם ע”ד מדת הרחמים שבזרעו של אברהם אבינו, כדלקמן סעיף ג).

והנה מ”ש הרמב”ם ש”(מדת חסידות ו)דרכי חכמה שיהי אדם רחמן כו’ ולא יכביד עולו על עבדו כו’”, שגם „דרכי חכמה” ושכל מחייבים הנהגה זו (וכדיוק לשונו בהמשך הענין „חכמים הראשונים כו’”, ולא „חסידים הראשונים כו’”) – יש לבאר בפשטות, ע”פ דברי הרמב”ם

- 1) ראה תוי”כ (ורש”י) פרשתנו עה”פ (כה), מג”ד לא תרדה בו בפרך.
- 2) במגדל עוז וכס”מ כאן מציינים לירושלמי ב”ק פ”ח ה”ד. בבלי כתובות סא, סע”א (וראה לחם משנה כאן).
- 3) ראה לקמן סעיף ב.
- 4) תהלים קכג, ב.
- 5) ע”ד לשונו בסוף הל’ טומאת אוכלין. ועוד.

ומשמע מזה, שיסוד הנהגה זו הוא ב"מדת חסידות" דוקא, כלומר, שאף שהנהגה זו מחוייבת מצד "דרכי חכמה" זהו רק במי שמתנהג ב"מדת חסידות" (שאצלו, הנהגה כזו מחוייבת לא רק מצד מדת הרחמים שלו, אלא גם ע"פ חכמתו), אבל מי שאינן רחמן, הרי חשבון של "דרכי חכמה" בלבד אינו מספיק להביא להנהגה זו.

ב. ויובן זה בהקדם דיוק נוסף ב- דברי הרמב"ם כאן, שבהמשך להנהגת חכמים הראשונים ש"היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין", כ' "ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעור- דת עצמן".

ולכאורה – "בהמות" מאי בעי הכא?

וביותר אינו מובן: מפשטות לשון הרמב"ם משמע, דהא ד"מקדימין כו" הוא חלק מהנהגת חכמים הראשונים. וכבר העירו, שבגמ' לא הובא זה כהנהגת "חכמים הראשונים" אלא בתור דין – "אסור לאדם שיאכל¹⁰ קודם שיתן

מאכל לבהמתו שנאמר¹¹ ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת". ועוד זאת: (א) בגמ' איתא רק "בהמתו", ואילו הרמב"ם מוסיף גם עבדים¹². (ב) בגמ' הובא ע"ז הכתוב "ונתתי עשב גו"¹³, וברמב"ם – "כעני עבדים גו"¹⁴ ויובן, ששני השינויים תלויים זב"ז – שבפסוק "ונתתי עשב גו" נזכר רק "בהמתך" (ולא עבדים), ואילו ברמב"ם כאן נוגע בעיקר "עבדים", ולכן הביא הכתוב "כעני עבדים גו".

ועפ"ז קשה יותר – למה הביא ה- רמב"ם כאן גבי היחס ל"עבדים" את הנהגת "חכמים הראשונים" עם הב- המות¹⁵.

ויש לומר, שבזה שצירף הרמב"ם בהמות עם עבדים כוונתו להדגיש הטעם שהנהגה בחסד וברחמים עם עבד כנעני היא בגדר מדת חסידות (ולא רק הנהגה ע"פ "דרכי חכמה").

דנה ע"פ שכל אין טעם שהאדם יקדים מזונות בהמתו לסעודת עצמו. ואדרבה, ע"פ "דרכי חכמה", הרי הב- המות, לא נבראו אלא לשמשני¹⁶ והם

7) לכאורה זוהי כוונת העין משפט (ברכות

מ, א), שהעתיק ל' הרמב"ם ומסיים, וצ"ע ק".

8) ברכות (שם), גיטין (סב, סע"א) – כצוין

בכס"מ. והובא להלכה בטור או"ח סקס"ז. מג"א

שם סק"ח. שו"ע אדה"ז שם ס"ט.

9) בשו"ת מהר"ם ב"ר ברוך סש"ב (הובא

במג"א סרע"א סק"ב) שהוא איסור גמור מה"ת.

אבל מפשטות ל' הרמב"ם כאן משמע שס"ל שהוא

רק מדת חסידות. וראה שד"ח כללי הפוסקים

סט"ז אות יב (ועוד), שהרמב"ם ס"ל של איסור

מתפרש גם על דבר שהוא רק מדת חסידות

בעלמא (וראה שם בסוף האות גם בנדו"ד). –

הדיעות אם הוא איסור מה"ת, דרבנן או מדת

חסידות – ראה שד"ח כללים מערכת האליף כלל

ק (וש"נ). ועוד.

10) בגיטין שם, שיטעום" (כבהערה הנדפסת

עה"ג בברכות שם). וראה שד"ח כללים שם

(וש"נ). ועוד.

11) עקב יא, טו.

12) וצ"ע מקורו. וראה הערה 14.

13) ולכאורה אין כוונת הרמב"ם בזה להביא

ראי' על הא דמקדימין מזון העבדים כו', אלא על

כללות הענין שהאדון צריך להאכילו כו' (שע"ז

נאמר, "כעני עבדים אל יד אדוניהם גו", שיספקו

להם מזונם).

14) ולכאורה דוחק לומר שהרמב"ם למד

עבדים (במכ"ש וק"ו) מבהמות [ובפרט שעבדים

נק' "עם הדומה לחמור" – יבמות סב, א. וש"נ.

ועוד] ולכן מביא גם, "בהמות" כיון שזהו מקורו.

15) משנה וברייתא סוף קידושין.

טפלים אל האדם, וקודם כל צריך לאכול בעצמו ורק אח"כ בא מאכל בהמתו, אלא שהנהגה זו קשורה עם חסדו ורחמי מיוזי המרובים של האדם (וכדלקמן ס"ד).

ועד"ו הוא בנוגע לכללות ההנהגה עם עבדו הכנעני: זה שהתורה התירה להעביד עבד כנעני בעבודת פרך – „עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינו צריך לה”¹⁸ (אף שלכאורה הוא אכזריות¹⁹) היז משום שעבודת העבד כוללת גם עשיית „דברים בוזים שהם מיוחדים לעשות העבדים”²⁰ [שכן נאסר להעביד עבד עברי בדברים אלוי²¹, כיון שנצטוו²² „לא תעבד בו עבודה עבד”] וכדי שלא יחסר בענין העבדות (שהעבד לא ימנע את עצמו מלעשות דברים בוזים) יש מקום להתנהג עמו באופן כזה שירגיש את היותו עבד²³, ולכן התירה

התורה לעבוד עמו בפרך (אף שגורם צער להעבד²⁴), כיון שזה נוגע להעבדות גופא.

ומזה מובן, שמצד „דרכי חכמה” לחוד, הרי יש מקום לומר שצ"ל דוקא עבודה בפרך. ורק מי שחונן ב„מדת חסידות” והוא „רחמן ורודף צדק”, מתנהג ברחמים גדולים גם כלפי עבדו, עד שמתנהג עמו באופן של השוואה²⁵ [ע"ד החיוב בעבד עברי²⁶ „להשוותן לו במאכל ובמשקה כו"ו] ויתירה מזו – שמקדים מזונות עבדו לסעודת עצמו (אע"פ שהנהגה כזו היא לכאורה היפך ענין העבדות גופא), שהנהגה כזו היא רק מצד רחמי המרובים של האדון²⁷.

ג. לפי הסבר זה יש לבאר גם אריכות לשון הרמב"ם בסיום הלכה זו, וז"ל: „ואין האכזריות והעזות מצויו אלא

16 ולהעיר מס' חסידים (סתקל"א) – הובא במג"א ושר"ע אדה"ז שבהערה 8 – דלשתות אדם קודם.

17 להעיר משר"ת שאילת יעב"ץ ס"ז, שהאיסור לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו הוא משום צער בע"ח, כיון ש„הרי היא סמוכה עליך”, והטילה התורה חובה על האדם. . . לפרנסם קודם שיאכל הוא בעצמו לקנות מדת רחמים בנפשו”.

18 ל' הרמב"ם הל' עבדים פ"א ה"ו (וראה נ"כ שם).

19 ראה כס"מ שם, שעבודת פרך נאסרה בעבד עברי משום צער. וברש"י פרשתנו (כה, מג) „כדי לענוחו”.

20 ל' הרמב"ם הל' עבדים פ"א ה"ו.

21 רמב"ם שם.

22 פרשתנו כה, לט. וראה גם רש"י שם.

23 ומהמשך לשון הרמב"ם משמע לכאורה דגם „לא יבוזה ביד כו' לעבדות מסרן הכתוב לא

לבושה” (רמב"ם כאן – כדעת (והנהגת) שמואל גדה מז, א) הוא רק מדת חסידות ולא איסור מדינא, וע"פ דין מותר לבייש אותו (אבל להעיר מתוד"ה בדק גדה שם „להנצל מעונש”). ואכ"מ.

24 והרי אסור לצער אפילו בע"ח, ולהרבה דעות – צער בע"ח דאורייתא (ראה שד"ח כללים מע' הצד"י כלל א. וש"נ. וכן פסק אדה"ז בשו"ע אר"ח שש"ה סכ"ו. חו"מ הל' עובדי דרכים וצער בע"ח ס"ד).

25 בל' הכתוב (איוב לא, טו) שהובא ברמב"ם כאן (וכן בירושלמי ב"ק שבהערה 2) – „הלא בכטן עושיני עשהו ויכוננו ברחם אחד” (ראה מצויו שם).

26 רמב"ם שם ה"ט.

27 ומה שהרמב"ם מוסיף (גם) „דרכי חכמה” – כי מי שהוא בעל רחמים, ימצא טעמים גם ע"פ שכל להנהגה באופן של חסד כו'. או י"ל שכוננת הרמב"ם ב„דרכי חכמה” היא להנהגה טובה במדות ישרות כו' (דלא כנ"ל ס"א).

בהל' מתנות עניים³⁶ – „שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו שנאמר³⁷ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה כו' וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחסו שאין האכזריות מצוי' אלא בגוים כו'”.

ויש לעיין בטעם הדבר, שדוקא כאן בהל' עבדים מוסיף שני פרטים בזה:

(א) „והם ישראל שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחוקים ומשפטים צדיקים”. ומשמע מזה, שאינו מספיק זה שזרע אברהם אבינו הם רחמנים וגומלי חסדים בטבעם³⁸, וגם לא מה שאברהם אבינו צוה את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה כו' – אלא צ"ל גם „שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחוקים ומשפטים צדיקים”. ולכאורה, אדרבה, בהלכה זו מדבר הרמב"ם ע"ד הנהגה לפני משורת הדין, יותר מהמחוייב ע"פ חוקי ומשפטי התורה (כי ע"פ דין תורה מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך). וא"כ לכאורה יסודה של הנהגה זו היא (לא במשפטי התורה, אלא) במדת החסד והרחמים הטבועה בנפשות עם ישראל.

(ב) „וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשירי” – משא"כ בשאר המקומות לא כ' שמדת הרחמים היא ממדותיו של הקב"ה שצונו להדמות בהם (וכמ"ש בהל' דעות³⁹ „מה הוא נקרא רחום אף אתה הי' רחום”).

(36) פ"י ה"א.ב.

(37) וירא יח, יט.

(38) ראה בארוכה לקו"ש ח"ל ע' 61 ואילך.

(39) פ"א שם.

בגוים עובדי ע"ז²⁸ אבל זרעו של אבר-הם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחוקים ומשפטים צדיקים, רחמנים הם על הכל, וכן במדותיו של הקב"ה שצונו²⁹ להדמות בהם הוא אומר³⁰ ורחמיו על כל מעשיו וכל³¹ המרחם מרחמין עליו ש-נאמר³² ונתן לך רחמים ורחמך והרבך”.

והנה ענין זה ע"ד מדת הרחמנות של זרע אברהם (והפכה אצל הגוים) הביא הרמב"ם בכמה מקומות בס' היד:

בהל' תשובה³³ – „אסור לאדם להיות אכזרי כו' מוחל בלב שלם כו' וזהו דרכם של זרע ישראל ולכם הנכון אבל העובדי כוכבים ערלי לב אינן כן אלא ועברתן³⁴ שמרה נצח כו'”.

בהל' איסורי ביאה³⁵ – „כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד חוששין לו ביותר שמא גבעוני הוא, שסימני ישראל האומה הקדושה ביישנין רחמנים וגומלי חסדים”.

(28) ברמב"ם דפוס רומי „גוי' ערלים”.

(29) ראה רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ז. סהמ"צ מ"ע ח.

(30) תהלים קמה, ט. וראה ב"מ פה, א שקאי גם על בע"ח (בהתאם ללשון הרמב"ם כאן ע"ד הקדמת „מזון הבהמות”).

(31) שבת קנא, ב. הובא גם ברמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ב.

(32) פ' ראה יג, יח.

(33) פ"ב ה"י. וראה גם הל' חובל ומויק פ"ה ה"י.

(34) ע"פ עמוס א, יא.

(35) פ"ט ה"ז. וראה גם שם פ"ב הכ"ד.

ד. וע"פ משנת"ל יש לומר הביאור
בזה:

היחס של כבוד כו' כלפי עבד כנעני,
לא זו בלבד שאינו מחוייב מצד „דרכי
חכמה“, אלא גם מדת הרחמים הטבעית
הנטועה בנפש זרע אברהם לא תספיק
לזה. כי גם רחמים אלה הם רחמים
מוגבלים לפי טבע וגדר של נברא, ואין
רחמים אלה חלים על עבד כנעני
בענינים שהם היפך העבדות גופא.

ויש לומר, שגם לזה רמז הרמב"ם
בהביאו הא שחכמים הראשונים היו
מקדימין מזון הבהמות לסעודת עצמן.
כי אע"פ שיתכן שאיש רחום וחסדן
יתעורר ברגשי רחמים על בעל חי ולא
יצער אותו, מ"מ, מובן ופשוט, שאין
רחמיו עליהם גדולים מאהבת עצמו
ובני ביתו, וא"כ מובן, דזה שחכמים
הראשונים היו מקדימין מזון בהמתם
לסעודת עצמן אין זה מפני רגש ה-
רחמים הטבעי אלא זהו סוג אחר של
רחמים.

וזהו מה שהרמב"ם מוסיף כאן „והם
(ישראל) שהשפיע להם הקב"ה טובת
התורה וצוה אותם בחוקים ומשפטים
צדיקים רחמנים הם על הכל“, ומוסיף
„וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדמות
בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשיו“
– שבזה רצונו לומר, דאע"פ שאין זו
הנהגה מחוייבת מצד הרחמים והחסד
האנושיים (גם של נפש איש ישראל, זרע
אברהם), מ"מ, „השפיע להם הקב"ה טו-
בת התורה“, ש„טובת התורה“ אינה רק
טוב המחוייב מצד השכל האנושי וטבע
בני אדם אלא כפי המחוייב מצד חכמתו
של הקב"ה. ועוד זאת נצטוינו – להד-
מות למדותיו של הקב"ה. ומפני זה אין
גבול לרחמי ישראל, „רחמנים הם על

הכל“, עד שמקדימין מזון בהמתם לסעוד-
ת עצמן.

ה. הסברת הענין:

בנוגע לרחמי הקב"ה – שני ענינים:
א) אין הם רחמים במובן הפשוט, רגש
של רחמים, אלא התנהגות של רחמים
כלפי הנבראים, וכמו שביאר הרמב"ם
בארוכה במו"נ⁴⁰, שמדותיו של הקב"ה
„הם תוארי מעשיו“, ש„עושה פעולות
הדומות לפעולות הנעשות על ידינו
כתוצאה ממדות כלומר מתכונות
נפשיות, לא שהוא יתעלה בעל תכונות
נפשיות“. (ב) לאידך – כיון שהמדובר
במדותיו ית', הרי כשם שהוא ית' אין לו
סוף, כך „מדותיו הקדושות אינן בבחי'
גבול ותכלית אלא בבחי' אין סוף“⁴¹, ואין
גבול לרחמיו, „לא“⁴² כלו רחמיו“.

וזה גופא הטעם ש„ורחמיו על כל
מעשיו“. דבמדת בשר ודם, שסיבת הרח-
מים היא מצבו של הזולת (שעליו
מרחם), הרי יש חילוק גדול באיכות ה-
רחמים, לפי ערך מצבו של המרוחם,
ועד שדבר שרחוק מאד ממעלת האדם
יתכן שמצבו לא יעורר אצל אדם רגש
של רחמים. משא"כ אצלו ית', בורא
הכל, אין שום דבר תופס מקום (מצד
עצמו), ורחמיו ית' הוא מצד מדותיו של
הקב"ה, ולכן אין גבול לרחמיו, והרי הם
על כל מעשיו.

וזהו גם החידוש ב„טובת התורה“
שהקב"ה צוה אותנו בה, שיש בה ב'

(40) ח"א פנ"ד (מועתק ע"פ תרגום קאפח).

(41) תניא אגרת התשובה פ"א (ק, סע"א).

וראה גם תניא ח"ב פ"ד (עט, א).

(42) איכה ג, כב.

והענין בזה:

מבואר בכמה מקומות⁴⁵, שג' סוגי עבד, עבד כנעני עבד עברי ואמה עברי, מרמזים לג' מדרגות ואופנים בעבודת בני ישראל, שהם „עבדי ה'“⁴⁶; ועבד כנעני, שעליו אמרו חז"ל⁴⁷, „עבדא כהפ- קרא ניהא ליי“, היינו מי שאין לו רגש בלב להתעוררות בעבודת ה' ועבודתו היא רק בדרך כפי וקבלת עול.

ובעבד זה, הרי שורת הדין נותנת שמותר להעבדו בפרך כדי לשבור את חומריות העבד (שממנה בא לרצות בהפקרות כו'); וזהו שמשמיענו הרמב"ם, שמצד „מדת חסידות ודרכי חכמה“ דל- מעלה, הרי לא זו בלבד שאין מעבדו בפרך ח"ו, אלא אדרבה, מתנהג עמו מתוך רחמים וצדק, להאכילו ולהשקותו „מכל מאכל ומכל משתה . . מכל תבשיל ותבשיל“, שמובן שזה כולל לא רק דברים המוכרחים, אלא גם ענינים של תענוג⁴⁸ (כמו האדון בנוגע לעצמו, שאינו מסתפק בהכרחיות אלא יש לו מעדנים לשם תענוג).

ועוד זאת – שעוד מקדים מזון עבדו לסעודת עצמו, כלומר, עוד לפני ש- הקב"ה מתענג מעבודתם של ישראל, הנק' „קרבני לחמי לאשי“⁴⁹ (שבמובן

תכונות אלו, (א) הציווי הוא על ההנהגה באופן של רחמים, דגם במצב כזה שאין לב האדם מסוגל להתעורר ברגש של רחמים בענין זה, מ"מ עליו להתנהג „בחוקים ומשפטים צדיקים“ של התורה, (ב) וברחמים אלה – אין מדה וגבול.

וזהו גם הטעם שהרמב"ם מוסיף „וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשיו, להד- גיש, שזהו תוכן „טובת התורה“ שהקב"ה השפיע לנו, לא רק להתנהג ברחמים וחסד המחוייב ע"פ טבע בני אדם (אפילו טבע של איש ישראל), אלא להדמות למדותיו ית' „כפי היכולת“⁴³, למעלה מגדר אנושי.

ומצד זה מקדים האדם מזון בהמתו גם לסעודת עצמו, וכן רחמיו על עבדו הם באופן של כבוד ביותר (היפך ענין העבודת), רחמים למעלה ממדידה,

וע"י רחמים כאלו, הרי – „כל ה- מרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך“, רחמי הקב"ה, ורחמים רבים דוקא.

ו. והנה ידוע מחז"ל עה"פ⁴⁴, „מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל“, ד,מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור“, שמזה מובן גם ב- נדו"ד, שהקב"ה מקיים כביכול גם הלכה זו שברמב"ם ע"ד הנהגת אדון עם עבדו הכנעני.

45) תר"ח שמות ד"ה וכי ימכור (עא, ב ואילך). דרך חיים ש' התפלה פס"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות יעוד כו' אמה העברי'. אוה"ת משפטים ע' אקכו ואילך. ועוד.

46) כמ"ש (פרשתנו כה, מב. שם, נה) „עבדי הם“. ועוד.

47) גיטין יג, א.

48) ראה טא"ר"ח סר"ז ובב"י שם.

49) פינחס כח, ב. ועד"ז בכ"מ.

43) ל' הרמב"ם בטהמ"צ שם. מו"נ שם (בטוף הפרק). ובהל' דעות שם „כפי כחו“. וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1130 ואילך. חל"ד ע' 156 ואילך.

44) תהלים קמז, יט. שמו"ר פ"ל, ט.

רחב יותר וכללים בזה כל עניני עבודת השם⁵⁰, הגורמים „נחת רוח לפני שאמר- בדרגת „עבד כנעני“, כל צרכיו, ובאופן של תענוג.

(משיחת ש"פ יתרו תשמ"ה)

50) להעיר שקרבנות נק' „עבודה“ סתם (ראה

51) ספרי ורש"י פינחס שם, ח. ועוד.

מפרשים לאבות פ"א מ"א).

אגרות קודש

ההוראה הנלמדת מהנהגתו אוצר החכמה „איכא מילתא לתקוני“

ראש חודש אייר, ה'תשמ"ג

...בגמרא מסופר אודות רשב"י, שבצאתו מהמערה לאחר י"ב י"ג שנות גלות, היתה שאלתו הראשונה האם ישנו דבר שבו יכול הוא להקל, או לשחרר יהודים מקשיים. כאשר הראו לו מקום שם צריכים הכהנים ללכת בדרך עקלתון עקב ספק טומאה, מיד טיפל רשב"י עצמו בדבר, עד שבירר שהכהנים אכן יכולים ללכת דרך אותו המקום.

בסיפור זה, המסופר בתורה תורת חיים, הנראה לכאורה כפשוט ביותר — טמונה הוראה עמוקה ביותר:

בנוסף לעצם הענין, שהדבר מראה את גודל אהבת ישראל ומסירות נפשו של רשב"י, שלאחר שהי' מנותק ממשפחתו ומתלמידיו במשך י"ב-י"ג שנים, הנה הדבר הראשון מיד כשמשתחרר, שואל הוא האם וכיצד ניתן לעשות משהו לעזור ליהודים הנתונים בקשיים, ואינו נח ואינו שקט עד אשר אכן מבצע זאת בפועל —

מודגשת אבל נקודה חשובה נוספת, שנמצינו למדים מסיפור זה:

כאשר לאחר כל השנים שעברו, מוכן רשב"י לחדש את פעילותו עבור כלל ישראל — אין הוא מחכה עד אשר תזדמן לו איזו שהיא פעולה אדירת ממדים, בקנה מידה עולמי, כי אם מתעסק מיד בעזרה לחלק קטן מעם ישראל — כהנים בלבד, וגם בזה לא כל הכהנים, כי אם אלו המתגוררים במקום ואמורים לעבור שם — ומטרת הפעולה גם היא, רק בכדי לחסוך להם מעט זמן וטורח!

וההוראה מכך היא:

ישנם כאלו החושבים תמיד רק על הישגים בהיקף נרחב, וכנושאים שאינם תלויים בהם ואין ככחם לפעול בס מאומה; וכינתיים מוותרים על עשי' בדברים בהם יכלו לפעול, לעזור, ואפילו ליהודי אחד ויחיד, או לילד יהודי, בגשמיות או ברוחניות, או בשניהם כאחד. וכאשר ככל זאת חושב לעשות משהו, מסיתו יצרו הרע; מה כבר תפעל אם תעזור ליהודי לקיים מצוה — ובכלל שמא הדבר לא יפעל כלל את פעולתו, ולפיכך, לוחש לו יצרו, דבר „פשוט“ שכזה יכול לעשות גם מישהו אחר, שאינו „גדול“ כמוהו, ואילו הוא יעסוק בדברים גדולים יותר וכו' וכו'.

מלמדנו רשב"י: לא זו הדרך! אלא על כל אחד ואחת מוטלת החובה לעשות כל אשר ביכלתו, כמעשה בפועל — ואפילו אם נדמה לו שאין זו פעולה כל כך גדולה וחשובה; מכיון שהאמת היא, שכל עזרה ליהודי, ככל שהדבר נראה גדול או קטן, הרי שבאמת פעולה גדולה היא — בהתאם ל„כלל גדול בתורה — ואהבת לרעך כמוך“.

ובפרט בזמנינו, כאשר לדאכוננו הרבה יהודים — לא רק שהולכים בדרך עקלתון, אלא אף תועים בדרכם, ומצפים ומתחננים למישהו שירחם עליהם ויורם את הדרך הישרה.

לעילוי נשמת

מרת חנה בת ר' אליהו ע"ה שקלי

נפטרה כ' אייר ה'תשע"ד

*

מרת סולטנה בת ר' סעדייה ע"ה גיאן

נפטרה כ"ב אייר ה'תשע"ח

*

ר' משה ב"ר שלום ע"ה אואקי

נפטר כ"ג אייר ה'תשנ"ב

*

ר' ישראל ב"ר מסעוד ע"ה אואט

נפטר ביום י"ט מנחם אב ה'תשפ"א

*

הרה"ת ר' כמוס בן ר' אליהו ע"ה מליח

נפטר יו"ד אלול ה'תשפ"א

*

מרת מרים בת ר' מאיר והאטו ע"ה ללוש

נפטרה ביום כ' תשרי ה'תשפ"ב

*

מרת גוזלה בת ר' שלום ע"ה אוזן

נפטרה ל' תשרי ה'תשפ"ב

*

מרת בנדקי בת ר' מכלוף ע"ה ברכץ

נפטרה כ"ט מרחשון ה'תשפ"ב

*

הרה"ח ר' יוסף ב"ר אברהם ע"ה קאופמאן

נפטר ד' כסלו ה'תשפ"ב

ת' נ' צ' ב' ה'

*

נדפס ע"י משפחתם שיחיו

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות